

Självständigt arbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Huvudområde: Pedagogik

Major Subject: Education

Högläsningens betydelse för barns språkutveckling

En studie om hur några pedagoger använder sig av högläsning i förskolan

Hanna Tarberg

Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

MITTUNIVERSITETET

Avdelningen för utbildningsvetenskap

Examinator: Elzbieta Strzelecka, elzbieta.strzelecka@miun.se

Handledare: Eva Nyman, eva.nyman@miun.se

Författare: Hanna Tarberg, hant1100@student.miun.se

Utbildningsprogram: Förskolläraryrket, 210 hp

Huvudområde: Pedagogik

Termin, år: HT, 2014

MITTUNIVERSITETET

Avdelningen för utbildningsvetenskap (UTV)

Högläsningens betydelse för barns språkutveckling

En studie om hur några pedagoger använder sig av
högläsning i förskolan

Examensarbete inom
lärarutbildningen, 15 högskolepoäng

Hanna Tarberg

Abstrakt

Denna studie handlar om hur pedagoger i förskolan använder sig av högläsning som ett redskap för barns språkutveckling. Syftet med denna studie har varit att ta reda på några pedagoger uppfattar att de använder sig av högläsning som ett verktyg för barns språkutveckling i förskolan. Studien har genomförts på två olika förskolor genom en kvalitativ intervjustudie med fyra pedagoger. I uppsatsen redovisas hur dessa fyra pedagoger använder sig av högläsning i verksamheten, samt hur de uppfattar högläsningens betydelse för barns språkliga utveckling. Resultatet visade att samtliga pedagoger skattade högläsningens roll som mycket viktig, och att högläsning förekom varje dag i de båda verksamheterna. Den grad i vilken de planerade högläsningstunderna förekom varierade dock mellan de båda förskolorna. Alla de intervjuade pedagogerna samtalade också om böckerna och dess innehåll med barnen och menade att detta var en viktig del av läsningen.

Nyckelord: Högläsning, Förskola, Språkutveckling, Pedagog

Innehållsförteckning

Abstrakt	i
Inledning	1
Bakgrund	2
Det sociokulturella perspektivet	2
Språkutveckling i förskolans läroplan	3
<i>Val av böcker</i>	3
Högläsningens välgörande effekter.....	4
<i>Boksamtalet</i>	5
Syfte och frågeställningar	7
Metod	8
Metodval.....	8
Förberedelser.....	8
Val av informanter	9
Intervjuernas genomförande	9
Analysens genomförande	10
Etiska överväganden.....	10
Resultat	11
Planerad och spontan högläsning.....	11
Högläsningens betydelse.....	12
Boksamtal	13
Analys och diskussion	15
Spontan och planerad högläsning	15
Högläsningens betydelse.....	15
Boksamtalet	18
Metoddiskussion	20
Förslag till fortsatt forskning	21
Referenser	22
BILAGA 1: Missivbrev till intervjupersoner	24
BILAGA 2: Intervjuguide	25

Inledning

En barndom utan böcker, det vore ingen barndom. Det vore att vara utestängd från det förtrollade landet, där man kan hämta den sällsammaste av all glädje.

Astrid Lindgren, Om läshunger. *Vi husmödrar* 1956:10

Mitt eget språkintresse väcktes tidigt, långt innan skolåldern. Början till detta intresse tar förmodligen sitt ursprung i de otaliga böcker mina föräldrar läst för mig under min uppväxt. Detta har fortsatt att utveckla sig genom åren och under mina yrkesverksamma år inom förskolan har intresset för språk och språkutveckling vuxit sig allt starkare. Något som jag tänkt på i stor utsträckning är högläsningens betydelse för barns språkutveckling och i vilken grad denna används av verksamma pedagoger i förskolorna.

För att små barn ska få uppleva den glädje som finns att hämta i böckernas värld så behöver de någon som läser för dem. Eftersom så många barn spenderar stora delar av sin vardag på förskolan så tror jag att det är av största vikt att erbjuda dem rika möjligheter att ta del av böckernas värld. På detta sätt är jag övertygad om att de utvecklar ett intresse för språket. Dominkovic, Eriksson & Fellenius (2006, s. 13) beskriver att man genom att läsa för små barn kan ge dem en förståelse för hur böcker fungerar och att texter har en mening. De påpekar även att man genom högläsning kan göra barnen uppmärksamma på att det språk som finns i böckerna skiljer sig från talspråket. Om pedagogerna i förskolan läser mycket för barnen så påverkar detta alltså den förståelse som barnet utvecklar för skriftspråket, hur det kan användas och vad det betyder. Detta kan i sin tur ha en positiv påverkan på barnens läs- och skrivutveckling senare i livet. Högläsningens roll i förskolan kan alltså anses ha en stor betydelse för barns språkliga utveckling. Hur pedagoger i förskolan använder sig av högläsningen blir då också väsentligt. Carlsson, Klerfelt & Pramling (1993, s. 31) beskriver att det inte är ofta förskolans högläsning har en pedagogisk roll, utan att den i stället fyller en social funktion. De menar att högläsningen används för att samla och lugna barngruppen. Utan att samtala om och kring böckerna blir det svårare för barnen att utvecklas och bli medvetna om språket och textens uppbyggnad.

De erfarenheter jag själv har från att ha arbetat i förskolan säger mig att det ofta förekommer högläsning tillsammans med barnen. Frågan är hur högläsningen används som ett pedagogiskt redskap.

Bakgrund

I detta avsnitt kommer jag att presentera den litteratur jag valt att använda som bakgrund för min studie.

Det sociokulturella perspektivet

Gibbons (2013, s. 36) beskriver att den sociokulturella teorin har en grundsyn som innebär att människans utveckling ses som ett socialt fenomen. Med detta menas att människan lär sig tillsammans med andra i en social kontext och språket är en stor del av detta lärande. Reichenberg (2008, s. 67) hävdar att det sociala samspelet och samtalet har en stor roll i språk- och kunskapsutvecklingen. Om vi inte ännu har bemästrat detta så finns det de som kommit längre i sin utveckling och kan ge stöttning för vårt fortsatta lärande. Detta är också en central del i den sociokulturella teorin och benämns efter Vygotsky som den närmsta utvecklingszonen. Gibbons (2013, s. 36) beskriver denna utvecklingszon och menar att ett barn med hjälp av en skicklig kamrat eller lärare kan komma längre i sitt lärande än vad barnet hade förmått på egen hand. Utvecklingszonen handlar alltså om att det enskilda barnet med hjälp av en vuxens eller en mer kompetent kamrats stöttning kan lösa problem som överskrider dess aktuella förmåga.

Forsell (2011, s. 163-164) hävdar att språket är det viktigaste pedagogiska redskapet som finns att tillgå, detta eftersom användandet av språket tillåter människor att ta del av varandras erfarenheter och uppfattningar. Säljö (2000, s. 34) för ett liknande resonemang. Han menar att människans lärande inte är begränsat till vad vi själva upplevt i vår kontakt med omvärlden, utan att man genom språket kan förmedla information och kunskaper mellan varandra. Genom att dela kunskap med varandra får man till stånd ett lärande. Han säger även att språket är en källa till att förmedla och dela kunskap, men att man också kan skapa ny kunskap genom att samtala med andra. Sammantaget kan man säga att människan genom samspel med andra bygger upp och förmedlar nya erfarenheter och befäster redan existerande kunskap.

Säljö (2010, s. 121) påpekar att också texten har betydelse för kunskapsutvecklingen. Han menar att eftersom textens spridning är större än det talade ordets så är det fler människor som kan ta del av den. Skriften kan också ge läsarna nya idéer och en mer omväxlande stimulans i deras sätt att tänka. Med textens hjälp kan läsaren också ta till sig kunskaper från personer med helt andra referensramar än de själva. Säljö säger också att det finns många olika genrer av böcker som textmässigt är uppbyggda på olika sätt. Därför måste vi som läsare utveckla en förståelse för hur olika texter är uppbyggda och hur de förhåller sig till verkligheten och andra uppfattningar som finns. Detta blir extra viktigt eftersom meningen, enligt Säljö, inte finns i själva texten utan den existerar i läsarens uppfattning och den mening denna tillskriver den.

Språkutveckling i förskolans läroplan

Reichenberg (2008, s.7) menar att en av de viktigaste uppgifterna skolan som organisation har är att se till att barnen lär sig läsa, förstå och använda texter. Hon fortsätter med att säga att en god läsförmåga för de yngre barnen är helt avgörande för den fortsatta skolgången. Med detta menar hon att barnen genom läsning skaffar sig kunskaper och färdigheter inom andra ämnen. I förskolans läroplan står det skrivet att:

Språk och lärande hänger ouplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen.(Skolverket, 2010, s.7)

Barnen ska få möjlighet att utveckla sin förmåga att iaktta och reflektera. Förskolan ska vara en levande social och kulturell miljö som stimulerar barnen att ta initiativ och som utvecklar deras sociala och kommunikativa kompetens.(Skolverket, 2010, s.6)

I förskolans läroplan finns det mål som förskolan ska sträva efter att nå. I enlighet med dessa ska förskolan ge alla barn möjlighet att utveckla ett fullgott talspråk och ett rikt ordförråd. Förmågan att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med sin omgivning är också sådant som ska uppmuntras och stimuleras. Barnens intresse för skriftspråket och förståelsen för symboler är också något som förskolan ska eftersträva att barnen utvecklar. Förskolan ska också ge barnen möjlighet att utveckla förmågan att lyssna och reflektera, samt att ge uttryck för egna uppfattningar och försöka förstå andras perspektiv. I förskolans läroplan nämns också det ansvar förskolläraren har gällande barns språkutveckling. Arbetet ska utföras på ett sätt som utmanar alla barn i barngruppen och stimulerar dem i kommunikations- och språkutvecklingen. Hela arbetslaget har också ett ansvar för att väcka barnens nyfikenhet och förståelse för kommunikation och språk (Skolverket, 2010).

Val av böcker

Svensson (1995, s.28) menar att det bästa verktyg som finns för att ge barn ett rikt och välutvecklat språk är böcker. Hon menar att olika författare uttrycker sig på olika sätt och att det är gynnsamt att läsa skilda typer av böcker av varierande författare eftersom barnen då kommer i kontakt med många olika språkliga uttryckssätt. Dessa olika språkstilar ger också barnen förutsättningar för att på sikt utveckla ett mer oberoende förhållningssätt till språket. Svensson (2009, s. 151) påstår också att högläsning där man pratar om en text har större påverkan på språkutvecklingen. Detta eftersom man i samtalet om berättelsens innehåll ofta sätter det i relation till barnens tidigare upplevelser, vilket leder till en mer personlig upplevelse.

Lindö (2005, s. 54-56) och Svensson (1995, s. 29) säger båda att det är en fördel att ha läst igenom en bok inför högläsningstunden. Detta görs för att försäkra sig om att det inte dyker upp oväntade problem, som att bokens innehåll är opassande för den tilltänka åldersgruppen. De båda författarna betonar också vikten av att använda olika sätt för att fånga och behålla barnens intresse för boken. Detta handlar till stor del om att använda sig av kroppsspråk, ansiktsuttryck, intonation och pauser. Både Svensson och Lindö hävdar att man genom att använda sig av olika ansiktsuttryck, röstlägen och konstpauser förhöjer upplevelsen av berättelsen och att den därför blir mer spännande att lyssna till. Lindö (2005, s. 56) framhåller också att de texter som läraren läser bör vara sådana som denne gillar. Det kan annars vara svårt att frambringa och visa det engagemang som är nödvändigt vid läsningen.

Högläsningens välgörande effekter

Något som under en tid intresserat forskare är hur personalen i förskolan använder sig av böcker i sitt arbete med barnen. Skolverket (2011) redovisar i en artikel att forskning inom läs- och skrivutvecklingsområdet visat att pedagoger i förskolan ofta använder sig av lässtunderna som ett sätt att få tiden att gå mellan andra aktiviteter. Det har även visat sig att läsningen används för att samla eller lugna barnen, vilket innebär att läsningen och samtalen runt det blir nervärderat och att kvaliteten i aktiviteten sänks. Använder man sig av läsningen på ett sådant sätt är risken stor att de värdefulla egenskaper som läsningen ger går förlorade. Pedagoger bör alltså fundera på hur de använder sig av högläsningen i förskolans verksamhet och vad de vill att barnen ska lära sig av denna aktivitet.

Många forskare har funnit att högläsning är av stor betydelse när det kommer till att utveckla barns språk. Erhart, Hindman & Waisk (2012) menar att den högläsning som äger rum mellan läsande vuxna och barn som inte ännu behärskat läsningen är ett av de mest effektiva sätt att introducera nya ord och uttryck. De menar även att böcker är ett verktyg i lärandet. Detta på grund av att böckerna, på ett meningsfullt sätt, kan introducera ord som barnen inte skulle stött på i talat språk. Även Price, Bradley & Smith (2012) belyser högläsningens betydelse för den språkliga utvecklingen. De menar att barn genom högläsning utvecklar ett rikare talat språk och lägger grunden till läs- och skrivfärdigheten. De poängterar också vikten av lärarens stöttning. Stöttning innebär att läraren stödjer barnens lärande genom att samtala och ställa frågor om den lästa texten. Det är på detta sätt barnens redan existerande kunskap fördjupas och ny kunskap befästs.

Svensson (1998, s. 138) menar att läraren vid högläsning tillrättalägger språket och att detta skapar en djupare förståelse för textens betydelse och hjälper barnen förstå de skillnader som finns mellan talat och skrivet språk. De får med andra ord rikare möjligheter till att höra och upptäcka ord och uttryck än vad som är möjligt vid vardagligt tal. Barnen får även möjlighet att möta de ord de inte förstår betydelsen av och få dessa förklarade för sig. De slutsatser

man kan dra av detta är att högläsningen har en stor betydelse för barns språkliga utveckling och att den är ett viktigt verktyg i barns språkliga lärande. Genom att använda sig av högläsning i verksamheten kan man stödja barnen i deras språkutveckling och se till att alla barn har lika stor chans att nå framgång. Eftersom barns erfarenheter av böcker och högläsning ser olika ut så är det viktigt att förskolan förser barnen med en givande språklig omgivning.

Som tidigare nämnts så har forskare intresserat sig för när lärarna läser för barnen i förskolan. De har då framkommit att pedagoger i förskolan ofta använder sig av lässtunderna som ett sätt att få tiden att gå mellan andra aktiviteter. Det har även visat sig att läsningen används för att samla eller lugna barnen, vilket innebär att läsningen och samtalen runt det blir undervärderat och att kvaliteten i aktiviteten sänks. Wedin (2011, s.111) menar dock att denna typ av högläsning inte enbart är av ondo. Hon påpekar vikten av att samla barnen till en lugn och avslappnande stund i gemenskap med andra i en annars så stressad omvärld. I detta sammanhang kan läsningen ses som en aktivitet som stärker gruppen och ger dem gemensamma upplevelser. Denna stund på dagen kan också behövas för att ge barnen en chans att varva ner och bara njuta av böckernas och fantasins värld och uppleva att det är roligt och lustfyllt att lyssna på när någon läser.

Carlsson, Klerfelt & Pramling (1993, s. 29) menar att högläsning förekommer i olika utsträckning i barnens hemmiljö. De hävdar också att det därför blir extra viktigt att de barn som inte har så mycket högläsning hemma får den möjligheten i förskolan.

Boksamtalet

Svensson (1995, s. 31) påpekar att om läraren samtalar med barnen efter högläsningen så ger det en mer positiv påverkan på barns språkutveckling än om man bara läser boken. Genom att ställa frågor kan man få barnen att reflektera över bokens innehåll, vad som händer, varför en viss karaktär gör en viss sak och vad som ska ske härnäst. Som lärare bör man vara medveten om att alla dessa aspekter av högläsningen har betydelse för hur meningsfull och intressant läsningen blir för barnen, och man bör då noga tänka igenom de val man gör.

För att barnen ska kunna samtala och reflektera kring bokens innehåll efter läsningen är det också viktigt att de finner den intressant och det blir då extra viktigt för pedagogen att göra boken spännande och engagerande genom att tänka på till exempel tonläge och ansiktsuttryck.

Lindö (2005, s. 115-116) tolkar Chambers syn på ett givande boksamtal och menar att det bästa sättet att engagera barn i boksamtalet är att ställa öppna frågor. Det ska alltså inte vara frågor som barnen uppfattar att de kan svara rätt eller fel på, utan frågor som öppnar upp för deras egna tolkningar och uppfattningar av texten. Vidare säger Lindö att det är av stor vikt att barnens tankar och funderingar kring en text tas på allvar. Detta för att de ska känna sig fria att pröva och ompröva, granska och få en ny förståelse för texten.

Lindö säger också att boksamtalet stimulerar alla som medverkar till att lyssna till vad de övriga deltagarna har att säga om en text, men att det också manar dem till att ta andras åsikter om textens innebörd i beaktande. De som lyssnar får sedan en chans att uttrycka sina åsikter, tankar och funderingar. När man gör detta kan alla deltagare utveckla sin syn på textens innehåll och på så sätt få en djupare och mer utvecklade förståelse för hur man kan tolka texter på olika sätt. Även Jönsson (2009, s.124) betonar vikten av boksamtalet och hävdar att det blir ett tillfälle att dröja sig kvar vid en text och få möjlighet att reflektera kring den. Hon menar också att man genom boksamtal har möjlighet att upptäcka strukturer, stilmedel och berättarkonventioner, något som är viktigt för den kommande läsförståelsen. Lärarens uppgift beskrivs av Lindö som att leda samtalet och utmana barnens uppfattningar, samt att inspirera alla barn till att delta i samtalet.

Dominikovic, Eriksson & Fellenius (2006, s. 141) hänvisar till en studie av Beals (1994) som visar att barn bäst tillgodogör sig högläsningen om de får ingå i mindre grupper. De mindre grupperna gör så att det samspelet som äger rum mellan den högläsande vuxne och barnen blir större i jämförelse med det samspelet som sker i storgrupp. Dominikovic, Eriksson & Fellenius (2006, s. 132) hävdar att läsning i större grupper passiviserar barnen eftersom det kan vara svårt att få till ett samtal där alla är lika engagerade i större grupper. De säger även att läraren oftast väntar med att inleda ett samtal till dess att boken är färdigläst, detta för att själv inte tappa tråden men även för att barnen ska behålla sitt intresse för läsningen. Författarna säger också att läraren under läsningens gång kan ställa några enstaka frågor, men att de gärna undviker långa utvikingar från barnens sida, eftersom många av de övriga barnen annars lätt kan tappa koncentrationen på berättelsen. De menar också att man måste ta hänsyn till barnens tidigare erfarenheter och intressen vid bokval.

Carlsson, Klerfelt & Pramling (1993, s. 108-109) menar att enbart läsandet inte räcker till för att barn ska förstå det lästa. Som lärare måste man tillsammans med barnen diskutera och problematisera. Detta görs enligt författarna bäst genom att ställa frågor eller ge barnen problem, som tar sin utgångspunkt i sagan, att lösa. De säger även att barnens intresse och engagemang väcks om de känner igen sig i det lästa och om de frågeställningar och problem de ställs inför kan kopplas till deras egna upplevelser och erfarenheter.

Reichenberg (2008, s.68) hävdar att den gemensamma läsningen och samtalet som följer är nödvändigt för att barn ska ha möjlighet att läsa självständigt senare i livet. Hon säger också att man i och med samtalet bygger upp och befäster kunskap som bearbetas under ett boksamtal.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur några pedagoger uppfattar att de använder sig av högläsningen som ett verktyg i förskolan, samt om det går att urskilja några mönster i sättet pedagogerna arbetar med högläsning i förskolan.

*Hur arbetar pedagogerna med högläsning i verksamheten?

*Hur uppfattar de högläsningens betydelse för barns språkutveckling?

Metod

I detta avsnitt presenteras valet av metod för studien, studiens genomförande, bearbetningen av materialet samt de etiska överväganden som jag tagit ställning till och följt.

Metodval

Jag har gjort en fenomenologisk undersökning vilket enligt Dimenäs (2007, s. 157) innebär att undersökningens huvudsakliga syfte är att ta reda på hur människor tolkar olika aspekter av sin omvärld. Det är alltså intervjupersonens tankar och uppfattningar som är av betydelse. Jag har även valt att använda mig av kvalitativa intervjuer som metod. Dimenäs (2007, s. 48-49) beskriver den kvalitativa intervjun som ett samtal, men han belyser också att detta samtal skiljer sig från det vardagliga samtalet genom att det har ett bestämt fokus. Det är alltså intervjuledaren som styr samtalet och ser till att man håller sig till ämnet. Mina intervjuer har också varit av semistrukturerad art, vilket enligt Bryman (2011, s.206) innebär att intervjuledaren utgår från en uppsättning frågor, något han kallar för frågeschema, men där frågornas ordningsföljd varierar. Intervjuledaren tar alltså inte intervjufrågorna i någon särskild ordning. Dimenäs (2007, s.48-49) betonar också vikten av att inte ställa ledande frågor och på så sätt leda samtalet i en viss riktning och poängterar samtidigt vikten av att använda sig av öppna frågor vid en kvalitativ intervju. Öppna frågor beskriver Dimenäs som frågor med svag struktur. Han säger också att intervjuaren kan använda sig av följdfrågor som följer intervjupersonens tankar och att detta inte sker i en redan bestämd ordning. Bryman (2011, s. 244) beskriver att det finns vissa fördelar med att använda sig av öppna frågor. Öppna frågor lämnar mycket utrymme för intervjupersonen att svara på ett sätt som intervjuaren inte förutsett. Intervjuaren kan också få reda på hur intervjupersonen tolkar en fråga då denna inte blir ledd i en viss riktning, och med hjälp av öppna frågor kan man få information om hur viktiga vissa frågor är för den intervjuade. Eftersom mitt intresse har legat i att ta reda på hur pedagoger använder sig av högläsning i de verksamheter de jobbar så har en kvalitativ intervjustudie av semistrukturerad art varit det som passat mig bäst.

Förberedelser

Studien inleddes med att kontakta de förskolor som skulle ingå i studien. Efter detta formulerades frågor till de kommande intervjuerna och ett missivbrev utformades. Intervjufrågorna formulerades som öppna frågor, detta eftersom jag ville ta reda på hur förskolelärarna tänkte kring mitt valda ämne. Förhoppningen var också att svaren skulle bli mer uttömmande om informanterna fick möjlighet att fundera över frågorna och utgå från sig själva och den verksamhet de bedrev. I missivbrevet gjordes en kort presentation av mig själv och vad studien syftade till att undersöka. När detta var gjort

skickade jag ut missivbrevet tillsammans med intervjufrågorna till de förskolelärare jag varit i kontakt med tidigare.

Val av informanter

De båda förskolorna, som jag valt att kalla Tallkotten och Violen, ligger i en mellanstor stad i södra Norrland. På Tallkotten finns det två avdelningar med barn mellan ett och fem år. Här jobbar Lovisa och Tyra som deltagit i intervjustudien. På Violen finns det fem avdelningar där det går barn som är mellan tre och fem år. Här jobbar Lea och Erika som också deltagit i studien.

De intervjuade pedagogerna är personer som jag varit i kontakt med tidigare, dels som praktikant och dels som kollega. Jag känner alltså sedan tidigare till både pedagogerna och deras verksamheter. De tankar jag hade inför detta val var att samtalet skulle flyta mer naturligt i och med att vi kände varandra sedan tidigare och att det då inte skulle bli så stelt som det kan bli med okända människor. Jag såg det alltså som en fördel att jag sedan innan hade kännedom om pedagogerna och deras verksamheter. Jag valde också att skicka ut intervjuguiden tillsammans med missivbrevet för att ge pedagogerna en bättre chans att fundera kring frågeställningarna och därmed utveckla och fundera över sina svar.

Intervjuernas genomförande

Jag har intervjuat totalt fyra pedagoger på två olika förskolor. Dessa pedagoger har varit verksamma lärare olika länge och har därför olika långa erfarenheter av yrket. De val av förskolor jag gjort är baserade på tidigare kännedom om verksamheterna och deras personalgrupp.

Dimenäs (2007, s. 51) framhåller att en intervju bör utföras på en lugn och avskild plats. Detta var något jag försökte ta hänsyn till vid mina intervjuer genom att i största möjliga mån placera oss på avstånd från barngruppen och övrig personal, detta för att inte bli störda under intervjuens gång. Vid varje intervjutillfälle satt vi vid ett bord och var placerade mitt emot varandra medan samtalet pågick. Vid något tillfälle fick jag förtydliga de frågor jag ställt så att de skulle uppfattas på rätt sätt. Intervjupersonerna hade fått ta del av frågorna före intervjutillfället, detta för att de skulle ha tid att fundera över hur de gick tillväga med högläsningen i verksamheten. Min förhoppning med detta var att svaren skulle bli mer uttömmande. Jag har också använt mig av en intervjuguide där jag formulerat frågor som jag velat ha svar på. Denna guide har under intervjuernas gång använts som ett stöd för att se vilka frågeställningar som pedagogerna redan svarat på och vilka frågeställningar som varit kvar. Jag har alltså inte följt frågornas ordning till punkt och pricka, utan låtit samtalet flyta på och på så sätt fått svar på en stor del av frågorna utan att ta dem i en bestämd ordning.

Under intervjuerna har jag använt mig av ljudinspelning för att ha möjlighet att spola tillbaka och lyssna på det intervjupersonerna svarat. Jag förde även

anteckningar under intervjuens gång för att lättare kunna återkoppla till sådant som intervjupersonerna sa.

Analysens genomförande

Jag har lyssnat igenom det inspelade intervjumaterialet vid ett flertal tillfällen. Jag har även valt att transkribera intervjuerna för att få en bättre översikt i vad som sades. Jag har då också läst igenom transkriberingen av intervjuerna vid upprepade tillfällen under analysarbetets gång. Jag har jämfört svaren med varandra för att hitta skillnader och likheter i intervjupersonernas utsagor och har utifrån dessa svar gjort en tolkning av resultatet i resultatdelen.

Etiska överväganden

I denna studie har jag tagit hänsyn till Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer. Fyra huvudkrav på forskning presenteras, dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet innebär att forskaren är skyldig att informera om forskningsuppdragets syfte. Detta är något som jag också gjorde i min kontakt med de intervjuade pedagogerna, där jag informerade dem om syftet med undersökningen. Samtyckeskravet innebär att deltagarna i en studie själva har rätt att bestämma över sin medverkan. Även detta var något jag upplyste pedagogerna om, att medverkan i studien är frivillig och att de när som helst under intervjuens gång kunde välja att avbryta denna medverkan. I och med att jag fick pedagogernas samtycke till medverkan så har jag också följt detta krav. Jag har också informerat pedagogerna om att deras medverkan i studien är helt anonym, vilket är i linje med konfidentialitetskravet. Alla namn i denna studie är fingerade, detta för att skydda de intervjuade pedagogernas identiteter. Jag har också följt nyttjandekravet, som innebär att alla de insamlade uppgifterna endast kommer att användas i forskningssyfte.

Resultat

I detta avsnitt presenteras resultatet av mina intervjuer. Jag kommer även att analysera det insamlade materialet för att se om jag hittar något mönster i det de intervjuade pedagogerna sagt.

Planerad och spontan högläsning

Alla de intervjuade pedagogerna sa att de under en dag på förskolan läser ett flertal gånger för barnen, detta genom både spontana och planerade lässtunder. Det var heller ingen större skillnad i vad de använde sig av för typer av böcker vid högläsningen. Samtliga pedagoger sa att de till största delen använder sig av sagoböcker med bilder, men att det också förekommer faktatexter. Faktatexterna används dock mest vid de temaarbeten man jobbar med i de båda förskolorna. Det finns en variation mellan de båda förskolorna vad gäller utsträckningen i vilken de använder sig av högläsning som en planerad aktivitet. På Tallkotten har pedagogerna en planerad läsvila med de barn som inte sover något under dagen. Pedagogerna hävdar dock att de högläser för barnen som vilar under andra tillfällen under dagen, dock finns det inga planerade tillfällen för dessa barn. På Violen förekom inga sådana vilor, utan där läser man för barnen när tillfälle finns och när barnen visar intresse för detta. En av pedagogerna, Erika, säger att för tillfället så tar de vara på de spontana högläsningstillfällena och att det förekommer mindre planerad högläsning i verksamheten. På frågan om hur pedagogerna förbereder sig inför en högläsningstund svarar Lea, Erika och Lovisa att de inför en planerad läsning oftast har tittat igenom boken innan. Detta för att undvika böcker med ett opassande innehåll. Som Lea uttrycker det:

Väljer jag själv en bok så bläddrar jag genom den lite snabbt och ser vad det är för något så man inte åker på en sådan där mina, att den här boken är ju totalt opassande för barn. (Lea)

Vid de spontana lästillfällena blir det av naturliga skäl svårare att förbereda sig inför lässtunden. Pedagogerna på Violen menar att detta beror på att den spontana läsningen till stor del sker på barnens initiativ.

Tyra menar att hon också försöker tänka på vilka barn hon ska läsa för och anpassa läsningen därefter:

Om man ska fånga dem går det ju det ju inte heller att läsa hur länge som helst, för de där som inte har intresset eller orken att sitta och lyssna. Det är ju beroende på, från barngrupp till barngrupp. (Tyra)

Högläsningens betydelse

Samtliga intervjuade pedagoger anser att högläsningens betydelse för barns språkutveckling är stor. De anledningar de anger till detta varierar, men något som återkommer är den påverkan högläsning har på barns ordförråd. På Violens pratade Lea om att tidig läsning hjälper barnen att utveckla ett ordförråd, en förståelse för böcker och det sätt de används.

På Tallkotten menar de båda pedagogerna att högläsningens betydelse för barns språkutveckling är väldigt stor. Lovisa poängterar vikten av att barnen bara får sitta och lyssna och ta in språket för att bli uppmärksamma på det. Även Tyra tar upp detta och menar att barn idag spenderar mycket tid framför datorer och TV och att detta påverkar den takt i vilken barnen pratar. Hon menar att barn idag pratar väldigt fort och att man med hjälp av läsningen kan motverka detta:

Man får inte den här tiden som behövs för att lyssna in, mycket av ljuden försvinner när man sitter vid datorn och Tv:n. Men läser du gör du ju det i en takt där de tar in det och de hör ljuden. Därför tycker jag högläsningen är så viktig, man får in mer ordljud och kan formulera sig på ett annat sätt. Det är ju en skillnad i det talade språket och det skrivna. (Tyra)

De båda pedagogerna på Tallkotten menar att det är viktigt att fånga barnen i läsningen. Lovisa säger att det är viktigt att tänka på hur man läser för barnen. Genom att man läser med inlevelse så fångar man också barnens intresse. Tyra uttrycker detta på följande sätt:

Jag kan använda mig av rösten och olika röstlägen och då fångar man dem ju. Det är ju också viktigt med ett eget engagemang om man ska förmedla något till barnen. Är man själv inte engagerad i boken så är ju inte barnen det heller. (Tyra)

Lovisa säger också att den närhet högläsningen skapar till de övriga barnen och personalen är viktig. Tre av de intervjuade pedagogerna menar att högläsningen också är ett sätt för barnen att komma ner i varv och slappna av. Erika uttrycker detta på följande sätt:

Det kan ju dels vara att det blir en stund att sitta och varva ner och vara nära varandra och det är ju ett fint sätt att vara i ett sammanhang och få tillfälle att prata och reflektera med varandra. (Erika)

Tyra och Erika påtalar också att det är viktigt att förmedla att läsning och böcker är något som är roligt, spännande och intressant, detta för att barnen senare själva ska bli läsare som njuter av att ta del av andra världar genom böcker. Några andra viktiga funktioner som högläsningen har som de fyra pedagogerna nämner är dels att den utvecklar barns språkliga förmåga och dels att den lägger grunden för barnens kommande läsinläring. Tyra tar upp

att de genom högläsningen kan träna barnens koncentration och att detta gynnar även andra uppgifter barnen behöver lösa i förskolans verksamhet. Erika betonar vikten av att använda högläsning när det är något de vill ta upp och skapa en diskussion kring med hela barngruppen, som exempel tar hon upp att det finns kompisböcker som de använder om det till exempel uppstår en konflikt i barngruppen. Erika nämner också att man kan använda högläsning för att vidga barnens kunskapsområde.

Boksamtal

Erika påpekar vikten av att ta till vara på barnens intressen vid läsning för att de senare i livet ska bli goda läsare som tycker att det är roligt att läsa. Hon menar också att man genom att läsa hjälper barnen att utveckla en god läsförståelse. Läsförståelsen är något som kommer upp vid flera tillfällen i vårt samtal och både Erika och Lea ger exempel på hur man arbetar med barnen vid en högläsningstund. Erika pratar mycket om de samarbetsträffar de har med förskoleklassens lärare, där läsförståelse är något som diskuterats flitigt:

Dom visar framsidan på boken sen får barnen berätta vad de tror att den handlar om. Sen läser de. Vi har bett om att få en träff där de berättar lite hur de gör för att vi ska kunna... Ja, lite av det där gör vi ju med, men man kanske kan bli mer medveten så att man kan koppla det till det de fortsätter med. I alla fall var det något med alla nya ord de lärde sig. De lyfte dem extra noga. Och så var det ju det här med att de stannade upp i texten för att lyssna in vad barnen förstått av det som hänt. Och likadant var det med det här att läsa mellan raderna, varför händer det som det händer... Mycket reflektion och sen sammanfattar de sagan då. (Erika)

Även om hon anser att detta är något de gör till viss del i förskolan så säger hon också att hon känner att de är något de på avdelningen skulle behöva bli mer medvetna om för att utveckla. Lea pratar också om samtalet runt läsningen och uttrycker sig på följande sätt:

Mycket blir det ju samtal kring ord. Sen kan man ju fundera tillsammans om varför det blev på ett visst sätt och koppla in barnens egna erfarenheter i det, hur skulle vi gjort om det hände här på förskolan? Det gäller väl alla böcker, alltid kan man hitta något som man kan återknyta till gruppens erfarenheter. (Lea)

Båda pedagogerna på Tallkottens förskola säger att det tycker att det är viktigt att prata med barnen, både under och efter en högläsningstund. De menar att de på så sätt kan titta och se om barnen förstått bokens budskap. Tyra säger också att man genom att ställa frågor till barnen kan fånga upp och se till att de bibehåller ett intresse för läsningen. Hon anser även att barnen lär sig mer och förstår innebörden av det lästa bättre om de får en chans att reflektera och diskutera det lästa, både med varandra och med pedagogen. Frågor är något som även Lovisa använder sig av för att få igång en diskussion med barnen. Hon tycker också att det är av stor vikt att barnen får en chans att återberätta

bokens innehåll. Genom att låta dem göra detta så ser också pedagogerna hur barnen lyssnat och vad de tagit till sig av budskapet.

Analys och diskussion

I detta avsnitt gör jag en analys och för en diskussion utifrån det resultat som presenterats i föregående avsnitt kopplat till litteraturen. Jag diskuterar även den metod jag valt att använda i denna studie.

Spontan och planerad högläsning

Högläsningen har en given plats i förskolans vardag. Detta visar inte minst de intervjuer som genomförts. Där sa alla de tillfrågade pedagogerna att de under en dag på förskolan läser flera gånger för barnen och att det då rör sig om både planerade och spontana tillfällen. Eftersom forskning visat att högläsningen används för att fördriva tiden mellan andra aktiviteter så blev jag positivt överraskad över att se att den i dessa verksamheter värderades så högt och användes i så stor utsträckning. Mindre överraskande var den typ av böcker pedagogerna använder vid högläsningstunden. Det är även den upplevelsen jag fått under de år jag jobbat i förskolan, att förekomsten av sagoböcker vid lässtunderna är väldigt stor. För att barn ska få en så optimal språkutveckling som möjligt är det dock viktigt att också läsa andra typer av texter, något som inte förekom i lika hög grad i dessa två verksamheter. Svensson (1995, s.28) säger att fördelen med att läsa olika typer av texter är att barnen får ta del av många olika språkliga uttrycksätt. Det känns som att detta inte är något man tagit fasta på ännu, även om man inser att högläsningen har en gynnsam effekt på barns språkutveckling.

Förekomsten av högläsning som planerad aktivitet varierade mellan de båda verksamheterna. Violen hade nästan ingen planerad högläsning för barnen under dagens gång, utan tog till vara på de spontana tillfällena då barnen bad att bli lästa för.

På Tallkotten hade man en planerad högläsningstund varje dag, men då enbart för de äldre barnen. Eftersom alla de intervjuade pedagogerna verkar förstå vikten av att läsa högt för barnen så funderar jag över varför man i verksamheterna inte planerar in mer högläsning och då för alla barn. Jag tänker i första hand på de barn som vilar och går miste om de planerade högläsningstunderna efter lunchen. Även om de intervjuade pedagogerna menar att de barnen får ta del av högläsning under andra, spontana tillfällen under dagen är risken större för dessa barn att helt gå miste om högläsning eftersom man oftast har något annat planerat när de vaknat.

Högläsningens betydelse

Det är min övertygelse att pedagoger genom användandet av högläsning i barngruppen kan stärka både barnens språkliga utveckling samt deras språkintrasse. Genom att använda sig av högläsning så tror jag att man kan hjälpa barnen att utveckla ett språkligt intresse. Detta var något som också

Tyra och Erika uttryckte under intervjuerna. De sa att en viktig del av läsningen var att förmedla glädje och lust, samt att väcka barnens nyfikenhet för böckernas värld. Som pedagog bör man därför vara medveten om att läsningen inte enbart ska ses som ett lärtillfälle, utan också som en stund på dagen där barnen kan sätta sig ner och ta del av ny värld samtidigt som de skaffar sig nya kunskaper. Jag tror också att läsningen ibland måste få vara kravlös så att man ger barnen chansen att utveckla just denna nyfikenhet, läslust och glädje.

Forskning har visat att högläsningen i förskolan används som en lugnande aktivitet där man samlar barnen mellan andra aktiviteter. Även detta är något som kommer upp under intervjuerna. Lovisa menar att förutom de välgörande effekter högläsning har på barns språkutveckling så är också den närhet som högläsningen skapar mellan barnen och personalen viktig. Tre av de intervjuade pedagogerna menar att läsningen också ger barnen en chans att slappna av och komma ner i varv, vilket är viktigt för att orka med en hel dag i förskolans verksamhet. Wedin (2011, s.111) menar i likhet med de intervjuade pedagogerna att det är viktigt att ge barnen en lugn och avslappnande stund tillsammans under dagen. På så sätt blir läsningen en gemensam upplevelse som stärker gruppen och ger barnen möjlighet att varva ner och uppleva glädjen att bli läst för.

De intervjuer som jag genomfört under denna studie har också tydligt visat att samtliga pedagoger uppfattar högläsningens betydelse för barns språkutveckling som mycket stor. Därför ställer jag mig frågande till varför man inte läser för barnen i en ännu större utsträckning. Alla de intervjuade pedagogerna visar prov på goda kunskaper inom ämnet och menar att man genom att läsa för barnen ökar deras läsförståelse, vidgar deras ordförråd och väcker en lust och nyfikenhet inför läsning. Erhart, Hindman & Waisk (2012) stödjer dessa uttalanden genom att säga att högläsningen som äger rum mellan den vuxna och barnen är ett av de mest effektiva sätt att presentera nya ord och uttryck. De säger också att böcker med fördel kan användas som ett verktyg för lärandet just eftersom de har möjlighet att introducera nya ord som barnen inte skulle komma i kontakt med i det talade språket. De slutsatser jag drar av detta är att högläsning gynnar barnens språkutveckling, dels genom att den ökar deras ordförståelse och bygger upp deras ordförråd men också för att den ökar deras förståelse för hur språket är uppbyggt. Detta kan i sin tur påverka den kommande läs- och skrivinläringen. Det är dels därför jag anser att det är oerhört viktigt att alla barn under upprepade tillfällen under en dag får ta del av högläsning i förskolans verksamhet. Ytterligare en anledning till att jag tycker att det är viktigt att barnen får ta del av böcker och högläsning i förskolan är för att alla barn inte har den möjligheten hemma. För att ge alla barn en större chans och möjlighet till att utveckla sitt språk så tror jag att det är nödvändigt att förskolan erbjuder dem en språkligt rik miljö, där de får ta del av böcker och läsning. Detta är något som styrks av Carlsson, Klerfelt & Pramling (1993, s.29) som menar att förskolan får en extra viktig roll för de barn som inte får ta del av böcker och läsning hemma. De slutsatser som jag

drar av detta är att högläsningen är viktig och extra viktig blir förskolans roll inom detta område för de barn som har lite eller ingen högläsning med sig hemifrån. Detta eftersom barn som kommer från hem där man läser mycket har ett språkligt försprång som kan vara av betydelse för språkutvecklingen. För att jämna ut det språkgap som uppstår mellan de barn som får mycket högläsning och de barn som får lite eller ingenting så ger förskolan den sistnämnda gruppen en chans att komma ikapp. Detta är något som också Carlsson, Klerfelt & Pramling (1993, s.29) tar upp och menar att förskolan därför får en extra viktig roll när det kommer till att ge alla barn en språkligt rik förskolemiljö. Genom att ge alla barn denna möjlighet till högläsning ger man också alla barn samma förutsättning till språklig utveckling.

Lovisa och Tyra säger också att det är av stor vikt att fånga barnen i läsandet. Lovisa menar att det är viktigt att tänka på hur man läser för barnen för att göra detta. Tyra säger också att hon brukar använda sig av rösten och olika röstlägen för att fånga barnens intresse, detta för att hon tycker att det är viktigt att hon som pedagog visar ett eget engagemang i boken. Hon säger att om hon inte är engagerad i boken så kan hon heller inte förvänta sig att barnen ska vara det. Detta är något som Lindö (2005, s.56) pratar om och menar att pedagogerna bör läsa texter som denne gillar, eftersom det annars kan bli svårt att åstadkomma och visa det engagemang som är nödvändigt vid läsningen. Lindö (2005, s.54-56) och Svensson (1995, s.29) betonar också vikten av att använda sig av olika metoder för att fånga och behålla barnens intresse för boken. Detta handlar till stor del om att pedagogen använder sig av kroppsspråk, olika röstlägen och ansiktsuttryck. De slutsatser jag drar av detta är att om man som pedagog inte är engagerad i högläsningen kan det också bli svårt att engagera barnen. Det kan också bli svårare att väcka och bibehålla deras nyfikenhet och intresse, vilket är något som behövs när man högläser för dem. Om man inte har denna förmåga så är risken stor att barnen tappar intresset och koncentrationen på berättelsen, vilket i sig är synd då läsningen bidrar med så många utvecklande och lärande tillfällen.

Som jag tidigare påpekat så anser samtliga intervjuade pedagoger att högläsningen har en stor betydelse för barns språkliga utveckling. Lea menar att om man tidigt börjar läsa för barnen så har det en positiv påverkan på deras ordförråd. Detta är något som också Erika ger uttryck för och menar att högläsning inte bara hjälper barnen att bygga ett större ordförråd utan att det också hjälper dem att utveckla en god läsförståelse. Lovisa framhäver vikten av att barnen får möjlighet att lyssna och ta in språket för att kunna göras uppmärksamma på det och dess betydelse. Detta är något som bekräftas av Svensson (1998, s.138) som menar att pedagogen vid högläsning tillrättalägger språket och att detta hjälper barnen att skapa en förståelse för de skillnader som finns i det talade och det skrivna språket, samt att det skapar en djupare förståelse för textens innebörd. Barnen ges också tillfälle att bli bekant med nya ord och få dessa förklarade för sig. Även Price, Bradley & Smith (2012) klarlägger högläsningens betydande roll när det kommer till barns språkutveckling och hävdar att förutom att barnen utvecklar ett nyanserat talat

språk så lägger högläsningen också grunden till den kommande läs och skrivfärdigheten. De slutsatser jag drar av detta är att högläsningen har en stor betydelse för barns språkliga utveckling och att den är ett viktigt verktyg i barns språkliga lärande. Det verkar också vara av stor vikt att barnen är omgivna av vuxna som tar sig tid till samtal och som kommunicerar med barnen. Genom att synliggöra sitt eget språkintresse så tror jag att pedagogerna kan föregå med gott exempel och därigenom hjälpa barnen utveckla ett rikt språk, bokvana och läslust.

Boksamtalet

Alla de intervjuade pedagogerna verkar vara överens om att det är viktigt att prata med barnen om böckernas innehåll, Erika är dock den enda av de intervjuade pedagogerna som uttrycker att detta är något som bör uppmärksammas och medvetendegöras mer i verksamheten. Jag anser att samtalet runt böckerna är precis av lika stor vikt, om inte större, som själva läsandet och att det därför bör vara självklart för varje verksamhet att kontinuerligt diskutera hur man ser på läsning och barns språkutveckling samt hur man kan gå till väga för att alla barn ska ha möjlighet att utveckla ett rikt språk. Det står också skrivet i förskolans läroplan (Skolverket, 2010, s.11) att pedagogerna i arbetslaget har ett ansvar för att väcka barnens nyfikenhet och utveckla deras förståelse för kommunikation och skriftspråk, och hur ska man kunna göra detta om läsning och språkutveckling inte fortlöpande diskuteras i arbetslaget?

Lovisa och Tyra sa också att de genom att ställa frågor till barnen kan se om de förstått bokens budskap. Tyra använder sig också av frågor som ett sätt att fånga upp barnen och se till att de behåller intresse för boken. Hon menar att de lär sig mer och förstår innehållet i berättelsen bättre om de får möjlighet att reflektera och diskutera det de läst, både med pedagogerna och de övriga barnen. Carlsson, Klerfelt & Pramling (1993, s.108-109) säger, i likhet med Tyra, att barnen måste få möjlighet att diskutera och problematisera den lästa texten för att få en bättre förståelse för den. De säger också att detta bäst görs genom att ställa frågor och ge barnen problem som är knutna till texten att lösa. Kan barnen dessutom koppla dessa frågeställningar till sådant de känner igen så blir engagemanget och intresset för texten större. Min tolkning av detta är att det är av stor vikt att knyta de nya litterära upplevelserna till sådant som barnen redan är bekanta med. Detta ger i sin tur ett större engagemang och intresse från barnens sida vilket är nödvändigt när man ska arbeta med en text. Mina slutsatser blir då att böcker med en hög igenkänningsfaktor är bra litteratur att läsa för barnen. Jag förstår att det är lättare att få dem att engagera sig och behålla ett intresse för texten om den handlar om sådant de känner igen och känner att de har erfarenheter av. Mina funderingar blir då hur man gör med texter som inte går att knyta till barnens vardag, låter man bli att läsa dem? Förskolans läroplan (Skolverket, 2010, s.11) pekar också på att alla pedagoger i arbetslaget ska se till att barnen utmanas och stimuleras i den språkliga utvecklingen och jag funderar då på om man undviker texter som barnen fort tröttnar på. I och med detta så tror jag också att det är väldigt lätt

att man läser samma typer av böcker med samma typer av texter, och barnen får då inte möjlighet att höra de variationer som finns mellan olika texttyper.

Även Lea menar att man under en högläsningstund samtalar med barnen om nya ord, händelseförloppet i boken och försöker koppla det till barnens tidigare upplevelser. Svensson (2009, s.151) säger också just detta, att högläsning där man samtalar med barnen om böckerna och dess innehåll med utgångspunkt från barnens egna upplevelser har en större påverkan på den språkliga utvecklingen. Svensson (1995, s.31) säger också att pedagogen genom att ställa frågor om den lästa texten ger barnen möjlighet att reflektera över innehållet, vad som hänt, varför det blev som det blev och vad som ska hända härnäst. Price, Bradley & Smith (2012) säger att pedagogen bör stötta barnen i det språkliga lärandet. Med stöttning menar de att pedagogen stödjer lärandet genom att föra ett samtal och ställa frågor till barnen om den lästa texten. På så sätt menar de att den kunskap barnen redan har fördjupas och ny kunskap befasts. Pedagogen har ett stort ansvar över barns lärande. För att kunna utföra det uppdrag de har så måste de vara medvetna om hur de använder sig av högläsning som ett verktyg för barnens språkliga lärande. Jag vill tro att de flesta vet om den välgörande effekt högläsningen har för barns språkutveckling, men jag tror också att man i verksamheterna måste bli bättre på att tydliggöra det lärande som faktiskt sker när man läser och samtalar med barn om böcker. Jag tror också att man inför sig själv måste klargöra varför man använder sig av läsning i verksamheten.

Säljö (2010,s.121) menar att texten också spelar en betydande roll i kunskapsutvecklingen. Han säger att textens spridning är större än det talade ordet och att det därför är fler människor som kan ta del av texten. Texten ger också människor nya idéer och bidrar till ett mer stimulerande sätt att tänka. Med hjälp av texten kan läsaren också skaffa sig kunskap från personer med helt andra referensramar än de själva. Säljö säger också att textens uppbyggnad ser olika ut i olika genrer av böcker och att läsaren därför måste ha förståelse för hur olika texter är uppbyggda och hur de förhåller sig till verkligheten och andra uppfattningar som finns. Mot denna bakgrund så gör jag antagandet att det finns ett behov av att bearbeta och analysera texter av olika slag i förskolan och skolans verksamhet. Som tidigare nämnts så görs detta bäst genom boksamtal där man diskuterar texternas betydelse och innehåll med andra. Detta blir extra angeläget då meningen, enligt Säljö, inte finns i själva texten utan den finns i läsarens tolkning och den mening denna tillskriver den. Detta blir extra viktigt eftersom förskolan har ett uppdrag och förskolans läroplan (Skolverket, 2010, s.10) föreskriver att förskolan ska sträva efter att utveckla barnens förmåga att lyssna, reflektera, ge uttryck för sina egna uppfattningar och försöka förstå andras perspektiv, samt att de utvecklar ett intresse för skriftspråket.

Slutligen så skulle jag vilja säga att högläsningen verkar ha en stor betydelse för barns språkliga utveckling och att den är ett viktigt verktyg i barns språkliga lärande. Genom att använda sig av högläsning i verksamheten så

kan pedagogerna stödja barnen i deras språkutveckling och se till att alla barn har lika stor chans att nå framgång. Eftersom barns erfarenheter av högläsning ser olika ut är det av största vikt att förskolan förser barnen med en givande språklig omgivning.

Metoddiskussion

Jag tycker att valet av metod har varit bra. Med hjälp av de öppna frågeställningarna har pedagogerna kunnat tala fritt utifrån deras egna uppfattningar och erfarenheter. Jag upplevde det positivt att jag sedan tidigare hade kännedom om de olika verksamheterna och dess personal. Det fick både mig och intervjupersonerna att slappna av och samtala kring ämnet på ett sätt som jag inte tror hade varit möjligt med okända personer. I efterhand har jag dock funderat på om jag hade fått ett annat resultat om jag hade valt att genomföra intervjuerna på förskolor som jag inte hade en tidigare kännedom om.

Jag upplever att det ibland var svårt att följa ordningen på frågorna eftersom pedagogerna ibland redan svarat på dem. Jag upplever att jag har gett pedagogerna den tid de behövde för att fundera över och svara på frågorna. Jag har vid ett flertal tillfällen också försökt sammanfatta de svar som givits för att försäkra mig om att jag uppfattat dem på rätt sätt.

När jag senare har gått igenom svaren som jag fått av pedagogerna så har jag upptäckt att alla frågor kanske inte är relevanta för frågeställningen, men att de kan ha betydelse för det sätt man kan arbeta vidare med detta ämne.

Något som jag själv funderat över, som inte kom upp under intervjuerna, är hur stora barngrupperna är när pedagogerna läser. Jag tänker mig att gruppernas storlek kan påverka läsningen och det efterföljande samtalet. Är grupperna för stora så kan jag tänka mig att det är svårt att få till högläsningen och det efterföljande samtalet på ett bra sätt. När man läser för många barn så finns det de som vill komma fram, fråga, fundera och reflektera över bokens innehåll medan man läser. Detta kan bli svårt eftersom pedagogen också måste ta hänsyn till de barn som inte har tålmodet eller koncentrationen till att bli avbrutna i sitt lyssnande. I en stor grupp blir det också svårare att se och engagera alla barn i samtalet. Det kan även vara svårt för de barn som har många funderingar under läsningen att hålla allt i huvudet tills efter läsningen. Därför tror jag att det kan vara fördelaktigt att läsa för barn i mindre grupper. Då kan pedagogen engagera alla barn i samtalet. Detta är något som Dominikovic, Eriksson & Fellenius (2006, s.132) också tar upp och menar att högläsning med större barngrupper gör det svårare att skapa en dialog där alla barn är lika engagerade. De säger också att läraren oftast väntar tills boken är färdigläst innan de påbörjar ett samtal kring texten. Författarna menar att detta beror på att pedagogen själv inte vill tappa tråden, men de säger också att vissa barn på så sätt lättare behåller intresset för det lästa. Dominikovic, Eriksson & Fellenius menar dock att läraren under läsningens gång kan ställa några frågor

till barnen, men att de försöker avhålla sig från allt för långa utsvävningar från barnen, just eftersom den övriga barngruppen annars lätt kan tappa koncentrationen på berättelsen.

Förslag till fortsatt forskning

Jag har under studiens gång funderat över om resultatet hade varit annorlunda om jag hade kompletterat mina intervjuer med observationer. Det hade varit intressant att se hur pedagogerna går tillväga vid en högläsningstund och hur de samtalar med barnen om boken och dess innehåll.

Något annat jag hade tyckt varit intressant att ta del av är barnens syn på högläsningstunderna och hur de uppfattar dessa.

Referenser

- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2. Uppl.) Stockholm: Liber
- Carlsson Asplund, M., Klerfelt, A. & Pramling, I. (1993). *Lära av sagan*. Lund: Studentlitteratur
- Dimenäs, J. (2007). *Lära till lärare*. Stockholm: Liber
- Dominkovic, K., Eriksson, Y. & Fellenius, K. (2006). *Läsa högt för barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Erhart, A., Hindman, A. & Waisk, B. (2012, juni). Shared book reading and head start preschooler's vocabulary learning: The role of book-related discussion and curricular connections. *Early education and development*. Hämtad 17 februari, 2014 från http://www.tandfonline.com.proxybib.miun.se/doi/abs/10.1080/10409289.2010.537250#.VD_RchbFkhY
- Forsell, A. (2011) *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber
- Gibbons, P. (2013). *Stärk språket, stärk lärandet*. (3. Uppl.) Stockholm: Hallgren & Fallgren
- Jönsson, K (red). (2009). *Bygga broar och öppna dörrar*. Stockholm: Liber
- Lindgren, A.(1956). *Vi husmödrar*. Hämtad 19 februari, 2014 från <http://astridlindgren.se/mer-fakta/citat>
- Lindö, R. (2005). *Den meningsfulla språkväven*. Lund: Studentlitteratur
- Price, L., Bradley, B. & Smith, J. (2012, januari). A Comparison of preschool teacher's talk during storybook and information book read-alouds. *Science Direct*. Hämtad 17 februari, 2014 från <http://www.sciencedirect.com.proxybib.miun.se/science/article/pii/S0885200612000105>
- Reichenberg, M. (2008). *Vägar till läsförståelse*. Stockholm: Natur och kultur
- Skolverket.(2011). *Hur kan förskolan bidra till barns språkutveckling?*. Hämtad 17 februari, 2014 från <http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/amnenomraden/spraklig-kompetens/tema-las-och-skrivinlarning/hur-kan-forskolan-bidra-till-barns-sprakutveckling-1.157367>

Svensson, A-K. (1995). *Språkglädje*. Lund: Studentlitteratur

Svensson, A-K. (1998). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur

Svensson, A-K. (2009). *Barnet, språket och miljön*. (2. Uppl.) Lund: Studentlitteratur

Säljö, R. (2000). *Lärande & kulturella redskap*. Falun: Norstedts förlag

Utbildningsdepartementet.(2010). *Läroplan för förskolan. Lpfö98, reviderad 2010*. Stockholm: Skolverket

Vetenskapsrådet.(2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Wedin, Å. (2011). *Språkande i förskolan och grundskolans tidigare år*. Lund: Studentlitteratur

BILAGA 1: Missivbrev till intervjupersoner

Hej!

Mitt namn är Hanna Tarberg och jag studerar vid lärarprogrammet med inriktning mot förskola på Mittuniversitetet i Härnösand. Under denna termin, som också är min sjunde och därmed sista, så har jag till uppgift att skriva ett examensarbete. I mitt examensarbete har jag valt att inrikta mig mot hur högläsningen används som ett verktyg för barns språkutveckling i förskolans verksamhet. För att ha möjlighet att genomföra detta arbete behöver jag intervjua två förskolelärare och jag skulle vara tacksam om ni vill ställa upp. Intervjuerna kommer att ske vid ett tillfälle och jag beräknar tiden till ca 30-60 minuter.

Under intervjuerna kommer jag att göra en ljudinspelning samt föra anteckningar. Ni som väljer att delta i denna undersökning kan när ni vill få ta del av det insamlade materialet från intervjun. Deltagandet i undersökningen kommer att vara anonymt, vilket innebär att varken ni eller er arbetsplats kommer att omnämnas med namn. Eftersom deltagandet är frivilligt kan ni när som helst avbryta deltagandet. Allt insamlat material är konfidentiellt och kommer enbart att användas av mig i mitt examensarbete och kommer inte att vidarebefordras eller användas i andra syften.

Har ni några frågor eller funderingar är ni välkomna att kontakta mig via mejl eller telefon.

Tack på förhand!

BILAGA 2: Intervjuguide

Intervjufrågor

1. Hur använder du dig av högläsning i verksamheten?
2. Hur ofta läser ni i personalen för barnen?
3. Vid vilka tillfällen sker läsningen?
4. Vad har ni för syfte med högläsningen?
5. På vilket sätt förbereder du dig för en högläsningstund?
6. Hur arbetar du med barnen vid högläsning? (Samtal, frågor, efterföljande diskussion)
7. Hur ser du på högläsningens betydelse för barns språkutveckling?
8. Vilka typer av böcker läser du för barnen?
9. Vilken funktion tycker du att högläsningen har i den pedagogiska verksamheten?
10. Har du något du vill tillägga?